

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת תרומה ל' שבט תשע"ט,
מאמר שבועי, בעניינים העומדים על הפרק.

בירורי הלכה ופסקי דין אקטואליים, מפי גדולי
ופוסקי הדור שליט"א. לעורך לב המעיין, ואין
לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

גליון נושא:

'שום בצל וביצה קלופים'

'משיב כהלכה'

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הנוכחי, כל מי ששולח תשובה
על השאלה נכנס להגרלה!

הפרס השבועי: 1. ספר חוט שני עניני סכנה 2. ספר עץ השדה

תשובות ניתן להעביר עד יום ראשון הקרוב (תשובה שתגיע אחרי
יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון,
ישיבה) באחת האפשרויות הבאות:

- ✓ תיבת 'עומק הפשט' בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים
- ✓ בפקס מספר 1532-6507823
- ✓ במייל 5047867@gmail.com
- ✓ בעמדות 'נדריים פלוס', קופת 'עומק הפשט'
(ההגרלה על דעת רבני המפעל)

מתחייב בנפשו ודמו בראשו

סכנת מות: מבואר בגמ' (נדה דף יז.)
חמשה דברים העושה אותן מתחייב בנפשו
(גורם לעצמו למות - רש"י), ודמו בראשו
(יענש על כך שהמית את עצמו - רש"י) ואלו
הן: 1. האוכל שום, בצל, וביצה קלופים
שעבר עליהם הלילה. 2. השותה משקין
מזוגים, שעבר עליהם הלילה. 3. הלך בבית
הקברות. 4. הנוטל צפרניו וזורקן לרשות
הרבים. 5. והמקזז דם ומשמש מיטתו.

בהמשך הגמ'; שום, בצל וביצה קלופים -
אפילו אם מונחים בסל וצוררים וחתומים,
רוח רעה שורה עליהן. ודווקא אם לא
השאיר עליהם את עיקרן (שערות שבראשם
- רש"י) או את קליפתם, אבל אם שייר בהם
את השערות או הקליפה אין חשש.

1. רוח רעה בזמננו...

בזמננו אין סכנה: בפוסקים - ברי"ף
רמב"ם טור ושו"ע לא הוזכר דין זה להלכה,
וכבר תמה הגר"ר ישעיה פיק זצ"ל (אומר
השכחה אות צא) מדוע הפוסקים לא הביאו
דין זה להלכה, הן אמנם מקצת הפוסקים
האחרונים הביאו דין זה, אך מצוה ליישב
מדוע הראשונים הטור והשו"ע ורוב
האחרונים לא הביאו דין זה, להזהיר העם
מהסכנה.

כתב הגהות מרדכי (שבת פרק המוציא
רמז תסא, ובבגדי ישע שם) ליישב את
תמיהת השואל איך אוכלים ביצה קלופה
שכתבו עליה פסוקים כגון ויאמר אלי וגו'
שהיא סגולה לזיכרון, ולא חוששים לרוח
רעה כמבואר בגמ', כי יתכן שלא שכח
בינינו, אי נמי כתבי הקדש שעליהן מצילים
מה'רוח רעה'. וכתב הגר"ר דוד מאיר פריש
זצ"ל (אב"ד בערזאון, יד מאיר סימן יט)
הטעם שאנחנו לא נזהרים בדין זה, משום
שאין רוח רעה שורה כיום, 'ויפה מנהגן של ישראל וישראל עושה חיל', ודימהו להוכחת תוס' (יומא דף עז: ד"ה

שאלה: נזכרתי בליל שבת שהכנתי למוצאי שבת כמות גדולה של:
שום, בצל, וביצה - קלופים, ועד עלות השחר יאסרו בלינת לילה.
רציתי לשאול, האם מותר לי לערב בהם בשבת 'מלח ושמון', או
לערבבם בתוך 'מאכל אחר', כדי שלא יאסרו בלינת לילה, כאשר אין
בדעתי לאכלם בשבת?

מקורות: המשני"ב (סימן שכא
ס"ק כא, סימן תק ס"ק כט)
מביא מחלוקת הפוסקים, לגבי
בשר שלא נמלח עד יום השני
לשחיטתו, שאם לא ידיחוהו
בשבת יאסר בבישול ויוכל
לאכלו רק בצליה, האם אסור
להדירו בשבת משום 'תיקון
המאכל', והצד להתיר משום
'הפסד מרובה'. לפי זה יש לדון
כאן, האם נאסר מצד 'מכין
משבת לחול', או מצד 'תיקון
המאכל'?

השאלה בגיליון הקודם: האם הובה על הילדים ליטול ידיים בבוקר ליד המיטה, או עדיף
שילכו ליטול ידיים בכיור מחמת החשש שישפכו המים?

תשובה מובהרת: אין ספק מוציא מידי ודאי' והשוב ליטול ידיים ליד המיטה, ולהשתדל
שלא ישפך, כגון שיקנה קערה עם מכסה, או יכין מים בקבוקים סגורים, וישפוך המים
תכף אחר הנטילה. וכלשון הגר"ח קנייבסקי שליט"א (דעת נוטה חלק א תשובה תכד)
'יש להסביר להורים שזה צריך על פי דין, ולזהר כמה שאפשר שלא ישפך, עכ"ל.
אבל בשעת הדחק, ניתן לסמוך על הדעות שבזמננו נחלשה כח הטומאה, וקטן אין לו כל
כך רוח טומאה, וכל הבית כד' אמות. ויוליך את הקטן במרוצה לכיור תכף ומיד, ולא ישהה
כלל ביניהם.

שם הוזכרה בהגרלת הגיליון הקודם (201) בחוברת 'אוסף גיליונות' לשנה
הרב יחיאל שמואל נאה שליט"א כולל 'ישיבת מיר' ירושלים

שאלו רוח רעה שורה כיום, 'ויפה מנהגן של ישראל וישראל עושה חיל', ודימהו להוכחת תוס' (יומא דף עז: ד"ה

משום) שהעולם אין נזהרין עכשיו בנגיעה לפני נטילת ידים ובגילוי זוגות, לפי שאין אותם רוחות רעות מצויים באלו המלכויות. ובשו"ת יד חנוך להג"ר חנוך העניך מאייער זצ"ל (אב"ד סאסוב, סימן לה) כתב שדעת הרי"ף והרמב"ם דעת קודש שהשתנו הטבעים, ואין בדברים האלה סכנה ולכן השמיטום, והנח להם לישראל.

סכנה גם בזמננו: מאידך משמעות התוס' (שבת דף קמא. סוף ד"ה הני, ביצה דף יד. ד"ה איכא), שגם בזמננו יש לחוש לרוח רעה השורה על שום בצל וביצה קלופים, גם הסמ"ק (מצוה קעא) הביאו בארחות חיים (סוף הלכות מעקה), ובספר יש נוחלין לאבי השל"ה (פרק טו), בפירוט הסכנות שהזהירו עליהם חז"ל, הזכיר הסכנה באכילת שום, בצל, וביצה, קלופים - שעבר עליהן לילה. גם הפרי חדש (סימן קטז ס"ק ט), ברשימת הסכנות שצריך להיזהר מהם, הזכיר את הסכנה בשום בצל וביצה קלופים.

ובשולחן ערוך הרב (הלכות שמירת הגוף והנפש סעיף ז), ובערוך השלחן (הלכות מאכלי עכו"ם סימן קטז סעיף כב), נפסק לא לאכול שום, בצל וביצה קלופים שעבר עליהם הלילה מפני שרוח רעה שורה עליהם, אפילו הם צרורים בבגד וחתומים. וכתב החפץ חיים (ליקוטי הלכות נדה פרק ב דף ז. עין משפט אות ז) למרות שדין זה לא מופיע ברמב"ם, מכל מקום ודאי צריך להיזהר בהם. ובשו"ת מהרש"ם (חלק ד סימן קמח) הביא את המחלוקת, והסיק שאין להקל נגד הסכנה מפורשת בגמ'.

ובספר מנורת המאור (הנר השישי כלל א חלק א פרק ג) בדברים שיעשה אותם האדם וחי בהם; לא לאכול שום, בצל, וביצה, קלופים - שעבר עליהם הלילה, וכן הוזכר בספר ראשית חכמה (פרק דרך ארץ הקדמה שער ג), ובספר שבט מוסר (סוף פרק מ). ובבן יהוידע (נדה דף יז). דייק בלשון הגמ' 'חמשה דברים הן', שהסכנה נשארת לעולם, ואין עתיד להתבטל במשך השנים, כמו שהתבטל החשש סכנה בזוגות'.

2. האם המאכל נאסר בדיעבד

נאסר: בספר ברכי יוסף (שיורי ברכה יו"ד סימן קטז ס"ק י) נקט שאפילו בדיעבד אסור, וראיתו מלשון הגמ' 'מתחייב בנפשו', וכן הכריע בשו"ת בית שלמה (יו"ד סימן קפט), ואפילו שהשבות יעקב היקל בדיעבד באוכל תחת המיטה (הובא בגיליון 200), אין לדמות רוחות רעות זה לזה. וכן צידדו בספר אפרקסתא דעניא (חלק ב יו"ד סימן קמו) ובחלקת יעקב (יו"ד סימן לט) שנאסר בדיעבד.

ובשו"ת דברי יציב (חלק ג יו"ד סימן לא אות ז) כתב שיש בדבר איסור תורה משום סכנה, ופשוט שאסור גם בדיעבד שהרי אמרו חז"ל 'דמו בראשו ומתחייב בנפשו'. וכבר נתפשט המנהג אצל אבותינו ואמותינו, לחוש מאוד שלא להשתמש בביצים שעבר עליהם הלילה. והעיד הגר"ח קנייבסקי שליט"א (שמירת הגוף והנפש סימן ו הערה א) כי בבית אביו הג"ר יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל הקפידו על כך.

לא נאסר: בשו"ת קרן לדוד (חלק או"ח סימן א) מוכיח שבדיעבד לא נאסר, שהרי התוס' (שבת דף קמא. סוף ד"ה הני) שואלים האם מותר לדוך ביום טוב שומים ובצלים, מכאן מוכח ששום קלופ מערב יו"ט לא נאסר בדיעבד. וראה שם בהמשך דבריו שחשש לשיטת הברכי יוסף שאסור בדיעבד. ובזבחי צדק (להרב עבדאללה סומך, יו"ד סימן קטז אות סא) לימד זכות על המקילים לאכול בלינת לילה, כי סומכים על שיטת חיים של שלמה (פרק כל הבשר סימן יב), שבזמן הזה לא שכיח רוחות רעות.

בשו"ת שבט הלוי (חלק ג סימן קסט, חלק ו סימן קיא), כתב דקים לן דרוח רעה של שום בצל וביצה קלופים לא שייך בזמננו, ולכן לא העתיקוהו הפוסקים, ורק לכתחילה נזהרים בו כמו בזוגות, אבל בדיעבד אין לאסור. ואין בידינו למחות במקילים לא לחוש לסכנה זו כלל. והנזהר אשרי לו ותבוא עליו ברכה. ובנימוקי היתר לגבי ביצה קלופה, צירף שיש מחלוקת הפוסקים, האם האיסור רק בביצה חיה או רק במבושלת, ולהחמיר בשניהם אי אפשר.

וכן בשו"ת ציץ אליעזר (חלק יח סימן מו), ובשו"ת יביע אומר (חלק א יו"ד סימן ט אות כ), נקטו שאין לאסור בדיעבד, כיון שלא נפסק ברמב"ם ובשו"ע, בפרט כשיש הפסד מרובה והתורה חסה על ממנום של ישראל. ובמנחת יצחק (חלק ב סימן סח אות יג) כתב שדבר זה תלוי באשלי רברבי אם יש להתיר בדיעבד, והמיקל יש לו על מי לסמוך.

3. תערובת במאכלים אחרים

מנהג העולם: המנהג הרווח לגבי שום, בצל, וביצה - קלופים, שעירבם במאכל אחר מותרים באכילה, כמבואר בסמ"ק (מצוה קעא) שיש בני אדם שאינם חוששים לאכול שום קלופ בשבת, כיון שמעורב בתוכם לחם. ובשו"ת זבחי צדק (ס"ק סא) הביא שבירקות שאינם לבדם אלא עם חומץ אין סכנה, כי התערובת מבטלת את הסכנה, וכן נקטו בשו"ת בית שלמה (קפט) ובבן איש חי (שנה ב פרשת פנחס אות יד) ובכף החיים (או"ח תקד ס"ק א) שאם עירבם מותרים באכילה. והורה הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה תפילה פרק ב הערה קג), והגר"ח קנייבסקי שליט"א (דולה ומשקה עמוד שסד) ובשבט הקהתי (חלק ב סימן רמז), שהמנהג להתיר על ידי נתינת דבר מאכל, או מעט קמח.

במלח: ולדעת הגר"ע יוסף זצ"ל (שלחן יוסף יו"ד אות לג) ההיתר על ידי תערובת, הוא רק בשרוי בחומץ ונבלע בו הטעם, אבל בצל שמרחו עליו רק מעט שמן או קצת מלח, נאסרים בלינת לילה. וכן כותב בתשובות והנהגות (חלק ד סימן קפו) שעיקר טעם ההיתר בתערובת, משום שנהפך למאכל אחר, אבל אם מעורב עם מעט סוכר או מלח שאינו נקרא על ידי כך מאכל אחר, כי רק בא לתת טעם בביצה ונקראת 'ביצה מלוחה' וכדומה לא בטלה הסכנה. אמנם בספר תוספת חיים (ליקוטים בספר טעמי המנהגים סימן טז) כתב שהמלח מבטל את הרוח רעה. ויבואר להלן שיש כמה דעות המתירות במלח.

שיעור התערובת: בשו"ת תשובות והנהגות (חלק ג סימן רנו, חלק ד סימן קפו) שהמנהג בירושלים מקדמת דנא ושכך מביאים בשם המנחת יצחק שמספיק גם תערובת קטנה, וכגון כ-2% שלא יתבטל בשישים, ותמה על המנהג, ומכריע שם להתיר רק בדיעבד ולא לכתחילה.

אבל דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א (דולה ומשקה עמוד שסד) שבצל חתוך שנתנו עליו מלח או כל דבר אחר, מסתבר שכבר אין בו סכנה, וכתב בספר חוט שני (עניני סכנה סעיף ג) שאם התערובת ניכרת בכל החלקים מועיל. וכעין זה כתב בשו"ת שבט הקהתי (חלק ה סימן קלט) שיפזר מלח עד שיהיה מורגש קצת המלח. ובשו"ת אבן ישראל (חלק ט סימן קכו אות ג) נקט להתיר בתערובת סוכר או מלח כאשר נהפך לתבשיל. וכתב בספר מנחת יצחק (חלק ו סימן עה) שתערובת מלח או סוכר בכמות גדולה [10%], נראה שגם למחמירים יש להתיר.

ביצה עם בצל (איי מיט ציבל): מנהג ישראל לאכול בשבת בבוקר ביצה מעורבת עם בצל, ויש שמכניסם אותם מערב שבת. ולכאורה, הרי בשניהם יש רוח רעה כשהם קלופים מערב שבת, וכתב בשו"ת דברי יציב שיתכן שדוקא אם לא שולט רוח רעה בדבר המעורב הוא מבטל אותה, אבל אם בשני חלקי התערובת שולט בהם רוח רעה, מי יאמר שמועיל לבטל, וחמירא סכנתא מאיסורא. וכן הובא בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א (אהל יעקב) שאין האיסורים מעלים זה את זה. והביא בספר פסקי תשובות (סימן קע הערה נט) שלכן רבים נוהגים לא להכין 'ביצה עם בצל' מערב שבת.

לגבי 'סלט ביצים' של ביצים בצל ושמן, השיב הגר"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל (שו"ת אבן ישראל חלק ח סימן יט אות א), שזה אחד מהדברים שכל אחד לחוד אסור, ובתערובת יחד מותרים. וכן הורה בעל שבט הלוי זצ"ל (קובץ מבית לוי חלק ג עמוד מו) שאם 'סלט הביצים' מוכן לאכילה מותר להשהותו בלילה, ובהערה שם הוכיחו מכך שנהגו בבית החזון איש זצ"ל להכין את מאכל הביצים ובצל מערב שבת. והשיב הגר"ח קנייבסקי שליט"א לשאלת הגר"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א שיש לזיזו גם ב'בצל ירוק' כמו 'בצל רגיל'.

4. הגדרת לילה

כל הלילה: כתב בשו"ת דברי יציב (יו"ד סימן לא אות יג) שאם עבר עליהם רק תחילת הלילה, או רק סוף הלילה לא נאסרו, ורק אם עבר עליהם כל הלילה נאסרו. וכן הורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א (שיח התורה חלק סימן אלף מח) שיש להוכיח ממשנה (טהרות פרק ח משנה ג) שדווקא כל הלילה אסור ולא חלקו.

עלות השחר: מאידך בספר שלחן יוסף (יו"ד אות ל) כתב שעלות השחר הוא הזמן הקובע לשריית הרוח רעה על המאכלים האלו הקלופים, וכן נקט בשו"ת שבט הקהתי (חלק ב סימן רמז אות ב).

5. ביצה חיה או מבושלת

חיה: נחלקו הפוסקים, האם הסכנה רק בביצה חיה, או רק בביצה מבושלת, או בשניהם. לדעת הבית שלמה (חלק א יו"ד סימן קפט) הסכנה רק בביצה חיה ולא מבושלת.

מבושלת: אבל בספר יד מאיר (סימן יט) נוקט שדוקא מבושל ודייק מלשון הגמ' 'האוכל ביצה', ואילו בביצה חיה לא שייך לשון אכילה אלא לשון גמיעה. וגם בספר דגל אפרים (סימן כח) נוקט שרק ביצה מבושלת ולא חיה, ודייק זאת מכך שכתבו 'ביצה קלופה' ולא כתבו 'ביצה שבורה', משמע שלא מדובר בביצה חיה אלא במבושלת. וכן מבואר בדברי המרדכי (שבת פרק המוציא רמז תסא) שיש איסור בביצה מבושלת. והחמיר החזו"א (ארחות רבינו חלק א עמוד רי אות טז), שאסור להשליך לאשפה ביצה חיה שעבר עליה הלילה. לאור דברי החזון איש, הורה הגר"ר יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל, להגר"ח קנייבסקי שליט"א שמותר לכתחילה להלין ביצה חיה רק אמר לו שיכסה אותה.

מבושלת, ולחוש גם בחיה: כתב בספר שלחן חי (סימן ב סעיף ב) מעיקר הדין הסכנה רק בביצה צלויה או מבושלת, ואין סכנה בביצה חיה, אך ראוי להחמיר גם בביצה חיה ולאסור אפילו בדיעבד, אם לא במקום שיש מנהג ידוע להקל. והורה הגר"ר ישראל בעלסקי זצ"ל (שלחן הלוי פרק כג אות ג סעיף ג) שהאיסור הוא בין בביצה חיה בין בביצה מבושלת.

תודה: יישר כח מיוחד להגר"ר נתן שלום זיידמן שליט"א בעל קונטרס הנפלא קונטרס שום בצל וביצה (עמוד פו), שבירר היטב כל פרטי דין זה בטוב טעם ודעת.

פנינים

ונשמרתם מאד לנפשתיכם

סגולה: חקר הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל (שבט הלוי חלק ג סימן קסט) האם הסכנה באכילת 'בצל ושום קלופים', היא 'סכנה טבעית' או 'סכנה סגולית'. והוכיח שזה סכנה סגולית, כמו שאר הדברים שהוזכרו בהמשך הגמ' שהם סכנה סגולית, כמו לינה בבית הקברות, וכדומה, שרוח רעה שורה עליהם.

המחלה הנוראה: דברים חוצבי להבות אש, שח **"ק אדמו"ר מצאנו קלויזנבורג זיע"א** (שו"ת דברי יציב יו"ד סימן לא אות ב בהערה), שצריך לזהר במשנה זהירות בקיום כל אזהרות חז"ל, ולא לסמוך על היתרים קלושים. וליבי אומר לי וזה ברור כשמש - שהסיבה להתפשטות המחלה הנוראה שאנשים נחלים במחלה ל"ע ואין להם רפואה, ושאר מחלות ממאירות, היא מחמת שאין נזהרים באכילת ביצים קלופות שעבר עליהם הלילה, ובאה להם המחלה, על ידי הרוח רעה ששורה עליהם. ונרמז במה שאמרו 'ודמו בראשו' שתקף באכילתו נהפך לגברא קטילא, כי מיד מקבלים כח לפגום באיבריו ושקליה לחיותיה, אף שיאריך עוד ימים ושנים, סופו ללקות בזה!

תגלית: דבר פלא, כתב בקונטרס הנפלא **קונטרס שום בצל וביצה** (עמוד פו), הראוני שהתפרסם לאחרונה, כימאי של חברת מזון גדולה בארצות הברית, גילה תגלית מדהימה; בצל קלוף מושך אליו בקטריות וחיידקים בסביבתו, ולכן יותר מסוכן לאכול בצל שעמד פתוח כל הלילה, מלאכול מיוזו שלא שהה בקירור ומתקלקל מאד. ואין זה תואם ממש לדברי הגמ', וגם אין לנו לתלות טעם דברי חז"ל בדברים הנראים לנו, אבל רואים מכאן שקיום חוקי התורה שומר ומציל מכל פגע רע, מחלה ונזק.

תרופת פלא: יש 'תרופת סבתא פלאית' כאשר אדם מצונן, מניחים חתיכות בצל סביב ראשו כל הלילה, ובאורח פלא דרכי הנשימה מתרפאות וכל הליחה יוצאת, כי כל החיידקים נכנסים לתוך הבצל. ❖

סיכום הגיליון:

6. דינים העולים

- א. **דמו בראשו:** בגמ' מבואר ברשימת הדברים שהעושה אותם מתחייב בנפשו ודמו בראשו, האוכל שום בצל וביצה שהיו קלופים בלילה משום רוח רעה. ברמב"ם ובשו"ע לא מופיע דין זה, אבל הרבה פוסקים כתבו לחוש לסכנה זו.
- ב. **בדיעבד:** יש מהפוסקים שאסרו אחרי לינה אפילו בדיעבד, ויש שהתירו בדיעבד בפרט במקום הפסד.
- ג. **תערובת:** לדעת רוב הפוסקים כאשר מעורבים עם דבר אחר מותרים. ונאמרו שיטות שונות בשיעור התערובת, (ניכר הטעם, השתנה שמו לתבשיל, 2% שלא יבטל בשישים, כמות גדולה כ-10%), ויש שכתבו שמלח מבטל את הרוח רעה. נחלקו הפוסקים אם עירוב ביצה עם בצל מועיל לבטל את הרוח רעה.
- ד. **זמן האיסור:** י"א שרק אם עבר עליהם כל הלילה נאסר המאכל, וי"א שנאסר אפילו כשעבר עליהם עלות השחר בלבד.
- ה. **ביצה:** נחלקו הפוסקים, האם הסכנה רק בביצה חיה, או רק בביצה מבושלת, או שיש לחוש בשניהם. ❖

עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הנושא לשבוע הבא;

חיישנים בשבת, ב'פחי אשפה טמונים'

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל

תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

ברכת מזל טוב

לידידנו המופלג

בתורה הרב אהרן

בהגר"ח סגל שליט"א

לרגל לידת בנו

מתתיהו צבי ני"ץ

כשם שנכנסם לברית כן

יכנסם לתורה לחופה

ולמעשים טובים

הופעת הגיליון

לעילוי נשמת רבי

ישראל בן רבי

אברהם מרדכי זיע"א

מגור בעל ה'בית

ישראל'

נלב"ע ב' אדר תשל"ז

ת.נ.צ.ב.ה.